

Samen ontwerpen: het varken is de winnaar

Het onderwerp welzijn van het varken is door de samenwerking tussen de Dierenbescherming, LTO Nederland en onderzoekers beter bespreekbaar gemaakt in de sector. De eerste enthousiastelingen zijn bezig met stalontwerpen om vleesvarkens welzijnsvriendelijker te gaan houden. Tot nu toe is het project Varkens in ComfortClass een succes.

‘Niet polderen, geen compromissen sluiten. Het welzijn van het varken staat voorop.’ Zo omschrijft Karel de Greef de samenwerking rondom ComfortClass, het project waar hij projectleider van is vanuit Wageningen UR. Betrokken partners zijn verder LTO Nederland, Dierenbescherming, veevoederbedrijf ForFarmers en Privon, een organisatie voor kennisoverdracht in de intensieve veehouderij. Natuurlijk zijn er volop discussies. Vooral door het spanningsveld tussen “boer en beast”, ofwel tussen wat de boer verdient en wat de stal hem aan arbeid kost aan de ene kant en het welzijn van het dier aan de andere kant. Maar alle partijen voelen het als hun taak oplossingen te vinden voor praktische problemen, ervaart Annechien ten Have, voorzitter LTO varkenshouderij. Gezamenlijk hebben ze hebben het doel tot stalsystemen te komen die voldoen aan de behoeftes van het dier. Ten Have is van plan op haar eigen bedrijf een afdeling als ComfortClass in te gaan richten.

>> Denken vanuit het dier

Bijna vier jaar geleden, in december 2003, besloten Dierenbescherming, LTO Nederland en Wageningen UR een niet gebruikelijk weg in te slaan om het welzijn van het varken te dienen. Al jaren werd in kleine stapjes gepro-

beerd om het voor varkens iets aangenamer te maken. Maar eenmaal gebouwde stallen achteraf aanpassen voor het verbeteren van de welzijns-eisen, was eigenlijk niet te doen. Laten we het eens omdraaien, dachten de partners. We ontwerpen een nieuwe stal op basis van alle behoeftes van het varkens en kijken pas daarna naar economische aspecten. Een nieuw netwerk was geboren. Onderzoekers van Wageningen UR gingen na wat de basisbehoeftes van het varken zijn, de partners overlegden hoe zich dat vertaalt in een stalontwerp en half 2005 begon de bouw van een proefstal in Raalte. Alles in goed overleg en echt samen. ‘We konden het in de regel goed eens worden’, vertelt Bert van den Berg van de Dierenbescherming. ‘Ieder heeft zijn eigen rol’, legt Ten Have uit. ‘Maar soms neemt de een de rol van de ander over. Dan vertelt Van den Berg bijvoorbeeld bij een bijeenkomst ook wat LTO vindt. Het omgekeerde gebeurt ook.

>> Voor alle varkenshouders

De bedoeling is dat alle varkenshouders bij nieuwbouw of verbouw van hun stallen rekening gaan houden met de behoeftes van het varken. En daarvoor is meer nodig dan één proefstal, vinden alle partijen. Deze

stal is namelijk slechts een van de manieren om aan de basisbehoeften van het dier te voldoen. Iedere varkenshouder zal zijn eigen oplossing moeten vinden voor die basisbehoeften, op basis van wat hij zelf prettig vindt of wat bij zijn bedrijf past.

Daarom startte het samenwerkingsverband een nieuw netwerk van vijftien innovatieve varkenshouders rond de proefstal in Raalte. Stuk voor stuk ondernemers die vooraan willen staan bij nieuwe ontwikkelingen.

Ze zijn geselecteerd uit honderd varkenshouders. Wouter Rootmensen is een van hen en hij vindt het geweldig om in zo'n innovatiegroep mee te draaien. Hij was al langer bezig met een zoektocht om uit de bulkmarkt te komen. Tot op heden zonder succes. Nu heeft hij plannen om op zijn bedrijf een afdeling in te richten vanuit het welzijn van het dier. Wat hij gehoord heeft in de innovatiegroep komt daarbij goed van pas: zowel de ervaringen als mislukkingen van andere varkenshouders en Raalte. Het valt hem op hoe verschillend ieder tegen verschillende aspecten van welzijn aankijkt en dat denklijnen soms dwars door de partijen heen lopen. Het is zeker niet zo dat varkenshouders in de innovatiegroep één lijn vormen. Neem het onderwerp daglicht.

Sommigen hechten daar heel veel belang aan, zowel onderzoekers als varkenshouders. 'Maar ik zeg dan dat een varken een bosdier is, dus juist graag in de schaduw leeft. Ik vind dat je niet te veel op een menselijke manier naar het varken moet kijken, maar echt vanuit het dier moet denken.' Juist omdat iedereen een verschillende invalshoek heeft, is het goed om verschillende mensen bij elkaar te zetten, vindt hij.

>> Pas het begin

Nog steeds zegt het gros van de varkenshouders dat het idee van de ComfortClass stal toch niks wordt. Rootmensen merkt dat ook in zijn omgeving. Ja, hij weet ook wel dat het idee nog niet klaar is voor de grote praktijk. "Raalte" is pas het begin. Rootmensen: 'Je moet het zo ver doorontwikkelen dat het economisch rendement van zo'n stal

evenveel is als in een gewone stal. Ook de arbeidsinzet van de boer moet op het zelfde uitkomen. Pas als dat zo is, weet je of het kan.' Dat neemt niet weg dat er al wel onderdelen zijn die hun weg naar de brede praktijk hebben gevonden, zoals speelgoed voor de varkens. Voor het verder doorontwikkelen van het Raalte-concept is een rol weggelegd voor vijf varkenshouders van de innovatiegroep. Zij gaan daadwerkelijk op hun eigen bedrijf een of meer afdelingen inrichten vanuit de Comfort Class-benadering. Die komen er waarschijnlijk heel anders uit te zien dan de stal in Raalte, omdat je aan de diverse varkensbehoeften op verschillende manieren tegemoet kunt komen. 'Dan worden er ook onmiddellijk compromissen gesloten', ziet Van den Berg. Dat is logisch, omdat de varkenshouder wel zijn inkomen ermee moet verdienen. Toch is het al een hele stap vooruit, vindt hij. Hij heeft alle stadia de afgelopen 25 jaar meegemaakt: van het ontkennen en bagatelliseren dat het varkenswelzijn ernstig te tekort schiet, tot het "oké, we gaan het proberen". Daarmee is het eerste doel van de ComfortClass gehaald, vindt ook De Greef. 'Het gaat niet om de stal, maar om de beweging.' En die beweging is onmiskenbaar in gang gezet. Het onderwerp leeft in de varkenshouderij. De boodschap dat dierenwelzijn belangrijk is en dat een stal zo ontworpen kan zijn dat hij goed is voor boer én beest, is inmiddels wel geland in de sector. Nu de praktische kant verder uitwerken. Daarin spelen de vijf varkenshouders een belangrijke rol. Het is de bedoeling dat elk een netwerk om zich heen vormt van toeleveranciers en afnemers, dierenarts of anderen die zich met de varkenshouder verbonden voelen het nieuwe ontwerp tot een succes te maken. Het derde niveau van netwerken. Dit niveau moet nog starten. De varkenshouders zijn druk met het binnenhalen van de benodigde vergunningen. En dat duurt soms hopeloos lang, aldus Ten Have. Maar de uiteindelijke winnaar is het dier, vinden alle partijen.